

Demszky Gábor előadása Szarajevóban

1995. január 28.

*T*isztelt Hölgyeim és Uraim!

Budapest polgárainak és Magyarország egész lakosságának szolidaritását jöttem kifejezni. Mi, magyarok őszintén együttérzünk a szarajevói lakossággal, tekintet nélkül az ott élők etnikai hovatarozására. Elítéljük a háborút, a blokádot, a civil lakosság ellen irányuló rémtetteket. Elítéljük azokat, akik ilyen eszközöket alkalmaznak. Ugyanakkor mélységese szomorúsággal tapasztalhattuk, hogy a népek közössége és nemzetközi szervezetei erőtleneek voltak ahhoz,

hogy megakadályozzák az ezernapos blokádot.

Szarajevó ma azt is jelenti: szégyenkezz, Európa, szégyenkezz, világ. Hiszen nincs magyarázat az ezernapos blokádra, a háború során megölt százezerekre, az elüldözött milliókra. Nincs magyarázat a halott gyerekekre, a kenyérért sorban állók közé lőtt aknákra, az orvlövészekre. És nincs magyarázat a világ tehetetlen bénultságára sem.

Aki eljön Szarajevóba, annak legelőször fejet

kell hajtania az áldozatok emléke előtt. De rögtön ezután fel kell emelnie a fejét, hogy lássa: az utcákon emberek járnak, gyerekek játszanak. Mindannyiunk személyes felelőssége, hogy közülük már ne legyen több áldozat. Sem itt, Szarajevóban, sem másutt, Bosznia-Hercegovinában.

Ami itt történt, Szarajevóban és az egész volt-Jugoszláviában, az jóvátehetetlen bűn. Ennél nagyobb bűn már csak az lenne, ha hagynánk, hogy mindez folytatódjon. Ha elfogadnánk, hogy a négy hónapos tűzszünet lejárta után újrazsúdosdik az öldöklés. Szarajevónak nem lélegzetvételnyi szünetre, hanem tartós békére van szüksége.

Olyan megoldást kell találnunk, amellyel azonnal véget vethetünk az ártatlan emberek szenvedéseinek. Olyan megoldást, amely minden népcsoportnak biztosítja a lehetőséget érdekeinek érvényesítéséhez. Csak így képzelhető el tartós béke, csak ettől remélhető, hogy valaha majd behegednek a mai sebek. Békét kell teremtenünk! Nincs vesztegetni való időnk: a fegyvernyugvás hónapjából egy már eltelt.

A tartós béke feltételeinek megteremtése nem csupán a szemben álló felek felelőssége, hanem

egész Európáé. Ha nem találunk megoldást Szarajevó holnapjára, nem fogunk megoldást találni Európa jövőjére sem. Ezért úgy gondolom, hogy a politikusoknak, íróknak, újságíróknak, tv-stáboknak, filmkészítőknek, művészeknek, véleményformáló személyiségeknek erkölcsi kötelességük most ide eljönniük. Mindenkinek saját szemével kell látnia, hová vezethet az elvakult gyűlölet, a féktelen nacionalizmus, a gyilkos indulat. El kell jönnie mindenkinek, hogy az együttérzés szavain túl tettekkel bizonyítsa felelősségét.

Magyarország következetesen kiáll Bosznia-Hercegovina mellett. Úgy gondoljuk, hogy mind Szarajevó, mind pedig Bosznia-Hercego-

vina problémáját csak nemzetközi keretek között lehet megoldani. A válság kirobbanásától kezdve támogattuk azokat a nemzetközi erőfeszítéseket, melyek Bosznia nemzetközi jogalanyiségának, függetlenségének és területi integritásának megőrzésére irányultak.

Budapesten nagy politikai jelentőséget tulajdonítunk az 1994 áprilisában alakult válságkezelő együttműködési fórum, az ún. Kontakt Csoport tevékenységének. Az ebben részt vevő öt állam delegációinak célkitűzése:

- előkészíteni a harcoló felek tárgyalásainak megkezdését;
- előkészíteni a tartós fegyverszünetre vonatkozó megállapodást;
- kialakítani a leendő tárgyalások kereteit, szintjeit, formáit, a résztvevők körét, tárgyalási tematikáit;
- kidolgozni az átfogó rendezés alapelveit.

Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a magyar diplomácia a háború kirobbanása óta magáénak vallja a fenti alapelveket:

Magyarország az elsők között támogatta Bosznia-Hercegovina felvételét a KEK-be. 1994

márciusában a független Bosznia melletti kiállításunkat szimbolizálva Szarajevóban akkreditáltattuk nagykövetségünket. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának tagjaként síkra szálltunk az etnikai tisztogatások ellen és az agresszió megszüntetéséért. Magyarország megszavazta az ENSZ Közgyűlésének 1994. november 3-i határozatát a Bosznia-Hercegovinában kialakult helyzetről, noha az Európai Unió tagjai (Ausztria kivételével) éppúgy tartózkodtak, mint öt másik kelet- és közép-európai ország. Most pedig, amikor Magyarország tölti be az Európai Együttműködési Szervezet elnöki posztját, különösen nagy hangsúlyt fektetünk a boszniai rendezés lehetőségének megteremtésére.

Az eddig is több szálon futó nemzetközi erőfeszítések összefogását célzó Kontakt Csoport tevékenységén túlmenően támogatjuk az ún. „kék utak” megnyitásáért tett lépéseket, mert megnyitásuk esetén a háborús konfliktus tűszünetévé vált lakóknak lehetőségük volna elhagyni a hadszíntérré lett várost.

Meggyőződésem és várospolitikai hitvallásom, hogy az egyes országok diplomáciai lépései mellett a városoknak is tenniük kell a békéért. Ennek tudatában Budapest egyik kezdeményezője és házigazdája volt 1991-ben a Jugoszláv Városok nemzetközi Békekonferenciájának. Akkor Szarajevó, Belgrád, Zágráb és Ljubljana mellett Bitola, Karlovác, Újvidék, Pancevo, Pula, Szabadka és Titográd képviselői ültek tárgyalóasztalhoz, hogy a háború ellenében keressék a párbeszéd lehetőségeit. A találkozóra eljöttek francia, angol, holland, olasz és osztrák városok vezetői és a budapesti városházára érkezett Prága, Pozsony, Bukarest és Szófia főpolgármestere, valamint Vilnius, Varsó és Ankara képviselője.

Aki városdiplomáciával próbálkozott, pontosan tudja: egyetlen ilyen esemény nem képes megállítani a háborút. De hasonló rendezvények, akciók, tiltakozó- és szolidaritást kinyilvánító események ezrei: igen. Azon a konfe-

rencián fogalmaztuk meg talán először, hogy ENSZ békefenntartó csapatokat kell küldeni a térségbe. Ma már látjuk: ezeknek a csapatoknak a szerepe fontos és hasznos, azonban ők sem képesek arra, hogy megteremtsék a békét.

Sajnos akkor sem és azóta sem rendelkezünk elegendő erővel és talán bölcsességgel ahhoz, hogy meg tudjuk védeni az ártatlan civileket és polgárok százazreit. Külön-külön ma sem rendelkezünk ezzel az erővel és bölcsességgel. De együtt talán el tudjuk érni azt, amit akarunk: a tartós és méltányos békét.

Ma még csupán tűzszünetről, és nem békéről beszélhetünk. A nemzetközi segítség is elsősorban azt célozza, hogy a „se háború, se béke” viszonyai között valahogy életben tartsuk az embereket. Legyen szűkösen bár, de elegendő élelmiszer, gyógyszer. Legyen ivóvíz, fűtés és világítás. A mai viszonyok között mindezek biztosítása hatalmas feladat, mégsem elegendő. Kevés, mert az, amit literben, kilóban és kalóriában mérünk, az csak a test, a fizikai való fenntartásához elegendő. De kötelességünk azzal is törődni, hogy az emberekkel együtt a hitük is túlélje a blokádot. A hit abban, hogy eljön a nap, amikor vége szakad ennek a rettenetnek. A szétszakított családok újra találkoznak, a háborús sebek begyógyulnak, és lassan visszatér minden a békeidők normális kerékvágásába.

Mi, magyarok erkölcsi kötelességünknek érezzük a segítségnyújtást. A háború kitörésének pillanatától fogadtunk be menekülteket, s a megfelelő ellátásukról minden területen igyekszünk gondoskodni. 1993 óta boszniai gyerekeket fogadunk magyarországi gyógykezelésre. Szerény lehetőségeinkhez mérten igyekeztünk hozzájárulni a nemzetközi humanitárius segítségnyújtáshoz, elsősorban gyógyszerekkel és gyógyászati eszközökkel.

A háború kitörésének 1000. napján rendezett tanácskozást használok fel annak bejelentésére, hogy Budapest főváros testvérvárosává kívánja fogadni Szarajevót. Tarik Kupusović fő-

Demszky Gábor és a szarajevói polgármester Tarik Kupusović

polgármesterrel rögzíteni fogjuk ennek a szolidaritási gesztusnak az egészségügyi, oktatási, kulturális és várospolitikai tartalmát.

Ennek keretében Budapest többek között 1995 júliusától kezdve vállalja a Boszniai Magyarok Humanitárius Egyesületének bevonásával 20 szarajevói középiskolás diák taníttatását és kollégiumi elhelyezését.

Amilyen elszántan küzdünk azért, hogy a mostani tűzszünetből béke legyen, éppoly kitartóan kell készülnünk arra, amit majd a valódi béke idején teszünk. Ezért volt rendkívül fontos esemény az 1994. május 24–25-én Bécsben rendezett, Szarajevó újjáépítésével kapcsolatos konferencia, majd néhány hónappal később a New York-i úgynevezett „felajánlási konferencia”. Magyarország részt vett ezeken a tanácskozásokon. A reménykedés mondatja velem, hogy segítünk majd, mert kötelességünknek érezzük, hogy segítsünk az újjáépítésben is. A budapesti polgárok nevében is mondom, hogy mi, alig 750 kilométernyi távolságban Önöktől,

hiszünk abban, hogy Szarajevó újjá fog épülni. Hiszünk ennek a minden borzalmat túlélő városnak a jövőjében.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Beszédem végén összefoglalom javaslataimat:

1. A részt vevő városok polgármesterei bocsássanak ki felhívást, amelyben politikusokat, művészeket és a média képviselőit hívjuk meg ide, Szarajevóba, hogy ők is saját szemükkal lássák, hová vezetett közös tehetetlenségünk.

2. Saját városunkban, országunkban és azon túl is kezdeményezzük, hogy

egyházi és civil szervezetek tagjai, politikusok és minden felelősséggel gondolkodó ember fejezze ki akarátát, hogy a négy hónapos tűzszünet meghosszabbodjék. Ugyanakkor aktív és kezdeményező politizálással segítsük elő az érdekelt nemzetek számára elfogadható béke feltételeinek kidolgozását.

3. Élünk azzal az előnnyel, hogy a városok szabadabban és tágabb keretek között politizálhatnak, mint az országok. Kezdeményezzük az iskoláink, kórházaink, a kulturális, tudományos intézmények és a szarajevói testvérintézmények és szervezetek közötti közvetlen kapcsolatok, együttműködési megállapodások létrejöttét. Ennek elősegítésére dolgozzunk ki cselekvési programot az Európa Tanács szervezeti keretei között.

4. A bécsi és a New York-i konferenciák ajánlásait elfogadva készülünk fel Szarajevó és a többi elpusztított község, város és városrész újjáépítésének támogatására.

Hölgyeim és uraim, köszönöm, hogy lehetőséget kaptam mindezek elmondására.